

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 5Nc/4/2016
Identifikačné číslo spisu: 8114221899
Dátum vydania rozhodnutia: 04.05.2016
Meno a priezvisko: JUDr. Marián Sluk
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2016:8114221899.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcov 1/ JUDr. D. E., bývajúcemu v D., 2/ Doc. Mgr. X. E., PhD., bývajúcej v D., zastúpených Advokátskou kanceláriou JUDr. Ladislav Janči, s.r.o. so sídlom v Ružomberku, Dončova č. 1451/21, IČO 36 862 304, za ktorú koná advokát JUDr. Ladislav Janči, 3/ JUDr. M. J., bývajúcemu v H. proti žalovanému Mestu Prešov, so sídlom v Prešove, Hlavná č.73, IČO: 00 327 646, zastúpenému JUDr. Martinom Staroňom, advokátom so sídlom v Prešove, Hlavná č. 89, o 320 600 € s príslušenstvom, vedenej na Okresnom súde Prešov pod sp.zn. 19 C/4/2015 a na Krajskom súde v Prešove pod sp.zn. 6 NcC/6/2016, o vylúčení sudcu Krajského súdu v Prešove, takto

rozhodol:

Sudca Krajského súdu v Prešove JUDr. Peter Straka, predseda senátu 6 NcC n i e j e v y l ú č e n ý z prejednávania a rozhodovania tejto veci.

Odôvodnenie

Predsedníčka Krajského súdu v Prešove v konaní vedenom na tomto súde pod sp.zn. 6NcC/6/2015 podľa § 15 ods. 1 vety tretej O.s.p. v spojení s § 16 ods. 1 O.s.p. predložila vec na rozhodnutie Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na základe oznámenia JUDr. Petra Straku, predsedu senátu 6 NcC (viď č.l. 109 spisu), ktorému prislúcha vo veci konať a rozhodovať, pretože nezistila dôvody, pre ktoré by bolo možné pochybovať o jeho nezaujatosti (§ 15 ods. 1 O.s.p.).

V písomnom oznámení sudca JUDr. Peter Straka uviedol, že JUDr. M. J. (žalobcu 3/) pozná ako bývalého spolužiaka z rovnakého ročníka zo štúdia na právnickej fakulte. Nevidel ho niekoľko rokov, subjektívne sa necíti byť zaujatý, avšak objektívne môžu vzniknúť pochybnosti o jeho nestrannosti z vyššie uvádzaného dôvodu, kedy takéto pochybnosti vznikajú najmä pri vysokej hodnote predmetu konania.

Predsedníčka Krajského súdu v Prešove vychádzala z toho, že k vylúčeniu sudcu v zmysle § 14 ods. 1 O.s.p. môže dôjsť aj pri zohľadnení teórie zdania v prípade, ak je so zreteľom na individuálne okolnosti celkom zjavné, že vzťah sudcu dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom stanovenej

povinnosti nebude môcť rozhodnúť morálne a nestranné. Z obsahu spisu a oznámenia sudcu nevyplývajú také skutočnosti, ktoré by mohli zakladať odôvodnené pochybnosti o jeho nezaujatosti. Len samotná skutočnosť, že žalobca 3/ bol spolužiakom sudcu, bez ďalšieho nemôže byť dôvodom na vylúčenie sudcu, pretože by tým dochádzalo k spochybňovaniu samotnej profesionality sudcu, ktorá má byť zárukou jeho nestrannosti. Predsedníčka Krajského súdu v Prešove nenašla dôvody pochybovať o nezaujatosti sudcu, vec preto predložila na rozhodnutie nadriadenému súdu v zmysle § 16 ods. 1 O.s.p.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd nadriadený Krajskému súdu v Prešove (§ 16 ods. 1 O.s.p.) posudzoval opodstatnenosť oznámenia o zaujatosti sudcu (§ 15 ods. 1 O.s.p.) z aspektu existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci.

Účelom § 14 ods. 1 O.s.p. je prispieť k nestrannému prejednávaniu veci, k nezaujatému prístupu súdu k účastníkom alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Z hľadiska uvedeného ustanovenia je právne významný vzťah sudcu, a to buď:

1. k veci (o vzťah tejto povahy ide napríklad vtedy, keď sudca je účastníkom alebo vedľajším účastníkom konania, keď má osobný záujem na určitom výsledku konania, ale tiež vtedy, keď sudca verejne - napríklad prostredníctvom médií alebo iným spôsobom vyjadril právny názor na vec, ktorý je objektívne spôsobilý ohroziť jeho nestrannosť, ale aj vtedy, ak získa o veci poznatky iným než procesným spôsobom),
2. k účastníkom konania [o takýto vzťah ide v prípade vzťahu sudcu charakteru rodičovského, manželského, súrodeneckého alebo iného blízkeho rodinného vzťahu alebo relevantného osobného vzťahu (tak pozitívneho alebo negatívneho)],
3. k zástupcom účastníkov konania (viď vyššie 2.).

Pri posudzovaní dôvodnosti námietky zaujatosti označeného sudcu o skutočnostiach vylučujúcich sudcu z prejednávania a rozhodovania vecí vychádzal Najvyšší súd Slovenskej republiky zo zákonnej prezumpcie nestrannosti sudcov a z toho, že výnimky z tejto prezumpcie stanovuje iba zákon.

Súčasťou práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd) je garancia toho, aby vo veci rozhodoval nezávislý a nestranný sudca. Ústavná úprava práva na spravodlivý proces (čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky) zároveň na druhej strane zaručuje aj právo na to, aby právna vec účastníka nebola odňatá zákonnému sudcovi, ktorý bol určený podľa zákonných pravidiel príslušnosti súdov (čl. 48 Ústavy Slovenskej republiky). V zásade teda platí, že v určitej právnej veci by mal rozhodovať nezávislý a nestranný sudca vecne a miestne príslušného súdu, určený rozvrhom práce príslušného súdu a tento tzv. zákonný sudca by sa už v ďalšom priebehu konania nemal meniť. Výnimku z ústavnej zásady nezmeniteľnosti zákonného sudcu predstavuje inštitút vylúčenia sudcu z rozhodovania, ktorý zákonom predpokladaným postupom a zo zákonom predpokladaných dôvodov pripúšťa, aby zákonný sudca bol vylúčený z ďalšieho rozhodovania. Zámer, ktorý tu umožňuje prelomiť ústavnú zásadu nezmeniteľnosti zákonného sudcu, spočíva v zmaření hroziaceho rizika, že by vo veci mohol rozhodovať zaujatý a nie nestranný sudca. Nestrannosť sa spravidla chápe ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a stranickosti (nadŕžania určitej procesnej strane).

Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania vecí buď na návrh účastníka súdneho konania (§ 15a O.s.p.), alebo na základe návrhu (oznámenia) samotného sudcu (§ 15 O.s.p.). Obsahom práva na prerokovanie vecí pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodovania vecí pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prerokovanie vecí nestranným súdom je len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia vecí pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03).

Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (pozri napríklad Piersack proti Belgicku). Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo

vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k účastníkom konania, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto hľadiska je, čo si sudca myslel pro foro interno. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra EŠLP dôkaz o skutočnej zaujatosti (pozri napríklad Hauschildt proti Dánsku). Rozhodujúce nie je však (subjektívne) stanovisko sudcu, alebo presvedčenie subjektu uplatňujúceho námietku zaujatosti, ale existencia objektívnych skutočností so zreteľom na ktoré môžu vzniknúť pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, či subjektu (spravidla účastníka) uplatňujúceho námietku zaujatosti ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje teória zdania nezaujatosti [porovnaj tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná („Justice must not only be done, it must also be seen to be done“)]. Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt proti Belgicku). Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávanej veci a k účastníkom konania. Posúdenie nestrannosti sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti, resp. nezaujatosti zákonného sudcu je teda to, či obava je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu (Pullar proti Spojenému kráľovstvu), teda či je tu relevantná obava z nedostatku nezaujatosti. Relevantnou je však len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje ako sudcu nestranného.

Existencia oprávnených pochybností závisí vždy od posúdenia konkrétnych okolností prípadu a podľa objektívneho kritéria sa musí rozhodnúť, či (úplne odhliadnúc od osobného správania sa sudcu) existujú preukázateľne skutočnosti, ktoré môžu spôsobiť vznik pochybností o nestrannosti sudcu (pozri tiež Fey proti Rakúsku). Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietať zaujatosť dôležité, ale nie rozhodujúce; určujúce je to, či sa môže táto obava považovať objektívne za oprávnenú.

Z uvedenej judikatúry EŠLP a Ústavného súdu Slovenskej republiky možno vyvodiť, že subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa musí podriaďovať prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Za objektívne však nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, ale to, či reálne existujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, že sudca určitým, nie nezaujatým vzťahom k veci disponuje. Aj pri zohľadnení teórie zdania môže byť sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci iba v prípade, keď je celkom zjavné, že jeho vzťah k veci, účastníkom alebo ich zástupcom dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať „sine ira et studio“, teda nezávisle a nestranne.

Pokiaľ ide o subjektívne aspekty nestrannosti sudcu JUDr. Petra Straku je potrebné uviesť, že sudca v oznámení konštatuje, že sa necíti byť zaujatým, dodáva, že z objektívneho hľadiska by mohli vzniknúť pochybnosti o jeho nezaujatosti z dôvodu, že žalobca 3/ bol jeho spolužiakom z právnickej fakulty. I keď sa s ním niekoľko rokov nevidel, ide o spor s vysokou hodnotou, kedy takéto pochybnosti môžu vzniknúť.

Sudca v oznámení poukazuje na vzťah k žalobcovi 3/, ktorý bol jeho spolužiakom na právnickej fakulte, uvádza i na to, že v konaní ide o vec vysokej hodnoty.

Pri rozhodovaní, či tvrdené okolnosti prezrádzajú nedostatok nestrannosti sudcu (z objektívnych aspektov) a teda či je tu relevantná obava z nedostatku nezaujatosti vychádzal Najvyšší súd Slovenskej republiky z vyššie citovanej judikatúry EŠLP, ktorá vyžaduje, aby sa obava z nedostatku nestrannosti zakladala na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho

automaticky vylučuje ako sudcu nestranného. Tzv. objektívna nestrannosť sa teda posudzuje nie podľa subjektívneho postoja ale podľa objektívnych symptómov - rozhodujúca je existencia objektívnych skutočností, ktoré sa ale musia preukázať (obdobne Najvyšší súd Slovenskej republiky sp.zn. 8Nc 26/2014, sp.zn. 8 Nc 34/2014, 8Nc 36/2014 a iné).

V zásade na nestrannosť sudcu nemôže mať vplyv to, že tento v minulosti navštevoval v rovnakom ročníku vysokú školu ako účastník konania. Tento záver je podložený zohľadnením uvádzaného „vzťahu“, ktorého intenzita a bezprostrednosť nevykazuje relevanciu vzťahu v zmysle § 14 ods. 1 O.s.p. Intenzita vzťahu je podmienená temporálnymi skutočnosťami, ktoré ho v okolnostiach prípadu determinujú ako „bývalý“ spolužiak z vysokej školy [poznámka najvyššieho súdu: pred viac ako 26 rokmi sudca študoval na Právnickej fakulte UPJŠ v Košiciach (1986-1989), údaj v životopise dostupný na [https://www.justice.gov.sk/.../JUDr % 20 % 20 Peter % 20 Straka.pdf.](https://www.justice.gov.sk/.../JUDr%20%20Peter%20Straka.pdf)] a tiež okolnosťou, že sudca v súčasnosti žiaden iný vzťah k žalobcovi 3/ nedeclaruje a oznamuje, že sa s ním niekoľko rokov nevidel. K požiadavke bezprostrednosti uvádzaného vzťahu treba poznamenať, že sudcovia počas svojho života prirodzene navštevujú strednú a následne aj vysokú školu, sú tak reálne začlenení do spoločnosti a do bežných s tým spojených spoločenských (hromadných, či skupinových) vzťahov. Pre vzťahy uvedenej povahy, ktoré neprekračujú tomu zodpovedajúce medze nie je dôvod mať pochybnosti o nezáujatosti sudcov, lebo táto skutočnosť sama osebe ešte nesvedčí o existencii vzťahu relevantného z hľadiska § 14 O.s.p. (porovnaj napr. uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 16. apríla 2014 sp.zn. 8Nc/12/2014). Profesionalita výkonu funkcie sudcu by mala byť dostatočnou zárukou nestrannosti sudcu (k profesionálnym vzťahom porovnaj napr. uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 7 Nc 1/2012, sp.zn. 7 Nc 35/2012, 8 Nc 6 /2014, sp.zn. 1 Nc 9/2012, sp.zn. 1 Nc 8/2010, sp.zn. 8 Nc 8/2014 a iné).

Dôvod na vylúčenie sudcu v zmysle § 14 ods. 1 O.s.p. nezakladá ani sama skutočnosť, že sudca má prejednať a rozhodnúť určitý druh vecí pridelených mu zákonným spôsobom, ktorej dopad je pre niektorého z účastníkov menej alebo viac významný, prípadne ide o vyriešenie zložitého právneho a spoločenského vzťahu, alebo ide o vec s dopadom na osobný stav (status) účastníkov. Predpokladá sa, že sudca z titulu svojej funkcie do ktorej bol ustanovený po odborne náročnom výbere je pripravený podľa práva vyriešiť každý pred ním predložený prípad.

Najvyšší súd Slovenskej republiky opakovane vo viacerých veciach poukazuje na ustanovenie čl. 144 Ústavy Slovenskej republiky, ktoré sudcovi nielen výslovne priznáva nezávislosť výkonu funkcie sudcu, ale súčasne prostredníctvom iných právnych predpisov zabezpečuje garancie bežné v demokratickej spoločnosti na ničím nerušený výkon funkcie sudcu (uznesenie Najvyššieho súdu SR z 21. novembra 2012, sp.zn. 8Ndz/4/2012). Žiada sa tiež uviesť, že sudca je pri výkone svojej funkcie nezávislý a zákony a iné všeobecne záväzné právne predpisy je povinný vykladať podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia v zmysle § 2 ods. 2 zák.č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach v znení zmien a doplnkov. Aj so zreteľom na toto ustanovenie má sudca (v rámci prejednávania a rozhodovania konkrétneho sporu) zachovávať k veci, účastníkom konania a k ich zástupcom vždy vecný a profesionálny prístup. Miera schopnosti sudcu zachovať nadhľad a potrebnú dávku odstupu od veci, od účastníkov konania a od všetkého, čo súvisí s prejednávaním vecí v súdnom konaní, je daná stupňom osobnej a osobnostnej pripravenosti sudcu na výkon súdnictva.

O nestrannosť musí dbať predovšetkým sudca sám. Pri výkone súdnictva má zachovať vecný prístup za každých okolností. Svojím správaním má dbať na to, aby jeho nestrannosť nebola dôvodne spochybňovaná. Musí mať dostatok schopnosti ovládať svoje konanie aj sféru svojich vnútorných pocitov. Súčasťou vecného prístupu sudcu k prejednávanej veci a k účastníkom konania je napr. aj schopnosť sudcu vyrovnávať sa vnútorne s prípadnými námietkami účastníkov v priebehu i mimo konania, ako aj s eventuálnou kritikou jeho konania, ktorá môže mať rozmanitú podobu (porovnaj R 47/1998). Pokiaľ by sudca (mimo iného) takúto schopnosť nemal, spochybňovalo by to jeho spôsobilosť vykonávať funkciu sudcu. Treba pripomenúť, že nezávislosť s nestrannosťou a odbornosťou (kvalifikáciou) sudcu sú podmienkami kvalitného rozhodovania a jeho predvídateľnosti a sledujú tak význam riadneho napĺňania (poskytovania) spravodlivosti.

Obsah oznámenia zákonného sudcu neprezrádza existenciu takého vzťahu alebo konkrétnej skutočnosti (nestačí len okolnosť všeobecná), pre ktorú by bolo možné mať pochybnosti o nezaujatosti sudcu k veci, k účastníkom konania, alebo k ich zástupcom.

Vychádzajúc z oboch uvedených hľadísk (objektívnej a subjektívnej stránky sudcovskej nezávislosti), Najvyšší súd Slovenskej republiky nezistil naplnenie predpokladov v zmysle § 14 ods. 1 O.s.p. zakladajúcich pochybnosti o nezaujatosti zákonného sudcu JUDr. Petra Straku a preto rozhodol, že tohto nevyklučuje z prerokovania a rozhodovania tejto veci.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.